

Futbol Taraftarlarının Takım Özdeşleşme ve Karşıt Görüşe Saygı Düzeylerinin İncelenmesi

Ali Gürel GÖKSEL^{1*} , Osman KUL²

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Muğla.

²Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Araştırma Makalesi

Gönderi Tarihi: 06.05.2022

Kabul Tarihi: 26.12.2022

DOI: 10.25307/jssr.1113411

Online Yayın Tarihi: 28.02.2023

Öz

Bu araştırma taraftarların futbol takımı özdeşleşmeleri ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada, betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini Türkiye'deki futbol taraftarları oluşturmaktadır. Kolayda örnekleme metodu ile çalışmaya dahil edilen 326 kadın 537 erkek olmak üzere toplam 863 futbol taraftarı araştırmanın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Güllü (2018) tarafından geliştirilen "Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Taraftarlardan Google Form vasıtasıyla toplanan verilerin demografik özelliklerini saptamak için frekans ve yüzde analizi uygulanmıştır. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) analizi ile belirlenmiştir. Normal dağılım gösteren verilerin t-testi ve ANOVA testi ile analizi yapılmış ve yoruma tabi tutulmuştur. Sonuçlar incelendiğinde, sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim ölçeğinin iki alt boyutu olan saygı ve nefret alt boyutları ile cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek, taraftar grubuna üye olma, takımın sosyal medya hesabını takip etme ve sosyal medya paylaşımlarından etkilenme durumu değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Rakibe yönelik nefret alt boyutunda maçları tribünden takip etme değişkeninde yine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuç olarak taraftarların takımlarıyla özdeşleşme düzeylerinin artması karşıt görüşlere sahip bireylere olan saygının azalmasına neden olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Futbol, Taraftar, Karşıt görüşe saygı, Özdeşleşme.

Investigation of Football Fans' Levels of Team Identification and Respect for Opposite Opposing View

Abstract

This study aims to examine football fans' level of identification with the team and respect for opposite opinions in terms of different variables. The descriptive survey model was preferred in the study, in which the quantitative research method was used. The universe of the research consists of football fans in Turkey. A total of 863 football fans, including 326 women and 537 men, included in the study with the convenience sampling method, constitute the sample group of the research. To obtain data, the "Respect for Opposite Approach and Audit Scale of Self-Control at The Sport" developed by Güllü (2018) and the personal information form created by the researchers were used. Frequency and percentage analyses were conducted to determine the demographic characteristics of the data collected from the fans via Google Form. Kurtosis and skewness analysis were used to understand whether the scale scores showed a normal distribution, and t-test and ANOVA tests were used to determine the relationship between the variables. As a result, there was a significant difference between the two sub-dimensions of respect and hate, which are the two sub-dimensions of respect for opposite approaches and audit scale of self-control at the sport, and the variables of gender, age, marital status, education level, profession, being a member of a fan group, following the team's social media account and being affected by social media posts. There was also a significant difference between the football fan identification scale and the gender and sports branch variables. In addition, a significant difference was found in the variable of following the matches from the stands in the sub-dimension of hatred towards the opponent. As a result, it can be said that the increase in the level of identification of the fans with their teams causes a decrease in the respect for individuals with opposing views.

Keywords: Football, Fans, Respect for opposite approach, Identification.

*Sorumlu yazar: Doç. Dr. Ali Gürel GÖKSEL, E-posta: aligoksel@mu.edu.tr

GİRİŞ

Spor, yarışma amaçlı olan bedensel etkinlikler ve kişi veya kişilerin oluşturdukları grupların özel fiziksel egzersizleri en iyi şekilde değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Altınok vd., 2017). Modern toplumlarda spor kavramı serbest zaman faaliyeti olarak tanımlanırken, eğitim düzeyinin gelişmesi ve bireylerin sporun önemi noktasında daha bilinçli duruma gelmesi ile spor kavramının toplumsal bir olgu olarak ele alındığı görülmektedir (Ekinci, 2018). Spor kavramı çok kapsamlı bir alan olmakla birlikte içerisinde birçok branşı barındırmaktadır. Farklı branşların artması, küçük turnuvaların büyük turnuvalara, organizasyonlara ve uluslararası etkinliklere dönüşmesine, böylelikle sporun eğlenceli bir aktivite aracı durumuna gelmesine zemin hazırlamıştır (Gülle vd., 2020). Günümüzde toplumun birçok kesimi tarafından bilinen ve ilgiyle takip edilen branş, futbol branşıdır. Futbol galibiyet, mağlubiyet, beraberlik durumlarında izleyici kitlelerinde heyecan, stres, kaygı, üzüntü, sevinç gibi duygular oluşturması yönüyle pek çok psikolojik terimi de içinde barındıran son yüzyılın en popüler spor branşlarından biri olarak gösterilmektedir (Eren ve Uysal, 2020). Futbol geçmişten günümüze hızla büyüyen ve geniş kitlelere hitap eden bir spor dalı olarak ifade edilmektedir (Göksel vd., 2019). Futbolda geniş kitlelerin oluşturdukları topluluklar taraftar ve seyirci kavramlarını ortaya çıkarmaktadır (Arslanoğlu, 2005).

Türk Dil Kurumuna göre taraftar “sporunun veya sporcuların temsil ettikleri renklere, kulübe ve bayrağa bağlı kimse” olarak tanımlanırken seyirci ise “izlemek, eğlenmek için bakan kimse, izleyici” anlamına gelmektedir. Her alanda önemli olan taraftar, özellikle spor camiasında takımın motivasyonunu arttırmak açısından oldukça etkili ve dikkat çekici durumdadır (Mutlu ve Şahin, 2014). Taraftarların takımlarına olan adanmışlığı ve bağlılıklarının aşırıya kaçma durumu fanatizm kavramının doğmasına sebep olmuştur (Göksel vd., 2020). Fanatizm veya fanatik davranışlar uzun süreden beri gözlenmektedir (Dwyer vd., 2018). Futbol seyircisi gözünden fanatik; yalnızca sonuç odaklı olmakla birlikte kazanmak için her yolun denenebilir olduğu, diğer bir ifadeyle; takımlarının kazanması için olumsuz bir eylemin gerçekleştirilmesinde sakınca görmeyen, bağlı oldukları takımlarına olan ilgi ve sevgilerini gündelik hayatlarının her anında hissettiren davranışlar sergileyen izleyici kitlesi olarak ifade edilmektedir (Arıkan, 2007).

Taraftarlar için bağlılık hissi çok etkili bir konu olmakla birlikte bu kitle için büyük önem taşımaktadır (Gülle, 2018). Taraftarlar; ilgi duydukları, kendilerine yakın hissettikleri, sevgi duydukları, koşulsuz bağlı oldukları kulüplerine hayran olmaya ve onlarla bütünleşmeye yatkın kişiler tarafından oluşmaktadır (Bozyiğit ve Doğan, 2018). Takımları ile bütünleşmiş bireyler takımları yenilgiye uğradıklarında kendileri yenilmiş gibi hissetmekte ve üzülmedirler. Hatta bu durum sporda şiddet, saldırgan davranışlar gibi istenmedik olayların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Ekinci, 2018). Dahası taraftar bağlılığının aşırı olması zaman zaman rakip takım taraftarlarına yönelik istenmeyen davranışlarda bulunulmasına da neden olabilmektedir. Bu hoş olmayan davranışlar holiganlık kavramı ile açıklanmaktadır. Holiganlık, taraftarlık adı altında şiddete başvuran, çevresine ve kendisine zarar verme eğiliminde olan, kaba ve kötü davranışlarda bulunan kimse olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2003). Holigan tavır gösteren kişilerin genel özellikleri; şiddete eğilimi olma, her şeye zarar verebilme, asosyal kişilik özellikleri gösterme, gerçekleştirdiği eylemin sonucunu düşünmeme, sorumluluk bilincinden yoksun olma, kurallara karşı gelme, kavga çıkarmaya meyilli olma şeklinde sıralanabilmektedir (Gültekin, 2008).

Günümüzde holigan tavırların oluşmasında sosyal medyanın etkisinin fazla olduğu tahmin edilmektedir. Sosyal medya ile birlikte spora olan ilginin değişikliğe uğraması, kişilerin, durumlar ve olaylar karşısında kayıtsız kalmamasına, kendilerine yakın gördükleri spor kulüpleri veya sporcularla özdeşleşmesine neden olduğu ifade edilmektedir (Üstün ve Oguz, 2020). Özdeşleşme, “bireyin, birisinin ya da bir grubun fikrine, ona benzeyebilmek için uyma davranışında bulunmasıdır” (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Futbol, toplum için eğlence ve gösteri amacının yanı sıra kulüp ve oyuncu merkezli bir özdeşleşme işlevine de sahiptir (Cangızbay, 2006). Taraftarlar bu özdeşleşme sonucunda kimi zaman öz denetimini yapamamaları istenmeyen davranışlar sergileyebilmektedirler. Öz denetim, istenmeyen bazı davranışları gösterme konusunda kişinin kendisini kontrol edebilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Tangney vd., 2004). Öz denetimini sağlayabilen bireyler ilk başta kendisine, ardından diğer takım ve taraftarlarına saygı duymayı öğrenen bireylerden oluşmaktadır (Gülle, 2018). Özellikle karşıt görüşlü insanlar kimi zaman birbirlerine karşı saygı duyma konusunda güçlük yaşayabilmektedirler. Karşıt görüşü açıklamak gerekirse, olayları ve herhangi bir konuyu diğer kişilerden farklı değerlendirmek, dünyaya ve olaylara farklı pencerelerden bakmak, farklı düşündüğünü karşı tarafa belli etmek şeklinde ifade edilmektedir (Topal vd., 2021).

Alanyazın incelendiğinde, futbol taraftarlarının takımlarıyla özdeşleşmeleri ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin ölçülmesi için çeşitli değişkenler kullanılarak yapılan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Aynı zamanda bu çalışmaların üniversite öğrencileri ile sınırlı kaldığı görülmektedir (Ekinci, 2018; Gülle vd., 2020; Zelyurt, 2019). Bu anlamda mevcut çalışma, üniversite öğrencileri ile sınırlı kalmayarak daha geniş kapsamlı katılımı gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle araştırmanın alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmanın problem sorusu “Futbol taraftarlarının destekçisi oldukları takımla özdeşleşmeleri ve karşıt görüşe saygı düzeyleri demografik değişkenlere göre farklılık gösterir mi?” şeklindedir. Taraftarların futbol takımı özdeşleşmeleri ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri katılımcılara ait demografik değişkenler, bağımlı değişkeni ise futbol taraftarlarının karşıt görüşe saygı düzeyleridir. Çalışmanın hipotezleri ise şunlardır:

- H1: Katılımcıların cinsiyete göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H2: Katılımcıların yaşlarına göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H3: Katılımcıların medeni durumlarına göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H4: Katılımcıların eğitim seviyelerine göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H5: Katılımcıların mesleklerine göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H6: Katılımcıların düzenli spor yapma durumuna göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H7: Katılımcıların taraftarı olduğu takımın maçını tribünden takip etme durumuna göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H8: Katılımcıların taraftarı olduğu takımın taraftar grubuna üyelik durumuna göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.
- H9: Katılımcıların taraftarı olduğu takımın sosyal medya hesaplarını takip etme durumuna göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.

H10: Katılımcıların taraftarı olduğu takımın sosyal medya paylaşımlarından etkilenme durumuna göre karşıt görüşe saygı düzeyleri farklılık göstermektedir.

METOT

Araştırma Modeli

Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada “futbol taraftarlarının destekçisi oldukları takımla özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeyleri” incelendiğinden dolayı betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Tarama modeli, araştırmanın konusunu oluşturan olgu, durum, nesne, birey veya olaya herhangi bir müdahalede bulunmaksızın geçmişte ya da şimdiki haliyle mevcut koşullar içerisinde ve var olduğu gibi çözümleme sürecidir (Karasar, 2016).

Evren-Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki futbol taraftarları oluşturmaktadır. Araştırmaya dahil edilen futbol taraftarları kolayda örnekleme metodu ile seçilmiştir. Araştırmanın verileri Google Form aracılığıyla oluşturulan formun taraftar grubu sayfalarında elektronik ortamda paylaşılmasıyla toplanmıştır. Formda katılımcılara araştırma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmış olup bilgilendirme sonucunda örneklem grubunu araştırmaya gönüllü olarak dahil olan 326 kadın 537 erkek olmak üzere toplam 863 futbol taraftarı oluşturmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	326	37,8
	Erkek	537	62,2
Yaş	18-20 Yaş	234	27,1
	21-30 Yaş	350	40,6
	31-40 Yaş	160	18,5
	41-Yaş ve Üzeri	119	13,8
Medeni Durum	Bekar	578	67,0
	Evli	285	33,0
Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	183	21,2
	Ön Lisans	134	15,5
	Lisans	454	52,6
	Lisansüstü	92	10,7
Meslek	İşçi	72	8,3
	Memur	229	26,5
	Esnaf-Tüccar	54	6,3
	Serbest Meslek	55	6,4
	Öğrenci	391	45,3
	Emekli	17	2,0
	İşsiz	45	5,2
Düzenli Spor Yapma Durumu	Evet	358	41,5
	Hayır	505	58,5
Takımın Maçlarını Tribünden İzleme	Evet	365	42,3
	Hayır	498	57,7
Taraftar Grubu Üyeliği	Evet	165	19,1
	Hayır	698	80,9
Takımın Resmi Sosyal Medya Hesabını Takip Etme	Evet	551	63,8
	Hayır	312	36,2
Sosyal Medyadan Etkilenme Durumu	Evet	587	68,0
	Hayır	276	32,0
Toplam		863	100

Tablo 1, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgi vermektedir. Bu bilgilere göre araştırmaya dahil olan katılımcıların %37,8’i (n=326) kadın, %62,2’si (n=537) erkektir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların yaşları değerlendirildiğinde %27,1’i (n=234) 18-20 yaş,

%40,6'sı (n=350) 21-30 yaş, %18,5'i (n=160) 31-40 yaş, %13,8'i (n=119) 41 yaş üzeri grupta yer almaktadır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında bekar kişi sayısı %67,0 (n=578), evli kişi sayısı %33,0 (n=285) olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların eğitim düzeylerine bakıldığında lise ve altı %21,2'si (n=183), ön lisans %15,5'i (n=134), lisans %52,6'sı (n=454), lisansüstü %10,7'si (n=92) olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların meslek dağılımlarına bakıldığında %8,3'ü (n=72) işçi, %26,5'i (n=229) memur, %6,3'ü (n=54) esnaf-tüccar, %6,4'ü (n=55) serbest meslek, %45,3'ü (n=391) öğrenci, %2,0'ı (n=17) emekli, %5,2'si (n=45) işsiz olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların düzenli spor yapma durumlarına bakıldığında %41,5'inin (n=358) evet cevabı verdiği, %58,5'inin (n=505) ise hayır cevabını verdiği görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların takımının maçlarını tribünden izleme oranına bakıldığında %42,3'ünün (n=365) evet diyenler, %57,7'sinin (n=498) hayır diyenlerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların %19,1'i (n=165) taraftar grubu üyeliği var iken %80,9'unun (n=698) ise taraftar grubu üyeliği bulunmamaktadır. Araştırmaya dahil olan katılımcıların takımlarının resmi sosyal medya hesaplarını takip etme oranlarına bakıldığında ise takip edenlerin oranı %63,8 iken (n=551), takip etmeyenlerin oranı %36,2 (n=312) olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan katılımcıların sosyal medyadan etkilenme durumlarına bakıldığında etkilenenlerin oranı %68,0 iken (n=587) etkilenmeyenlerin oranı %32,0 (n=276) olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Gülle (2018) tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenilirliği yapılan "Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği" ile araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. "Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği" 15 madde ve 2 alt boyuttan (rakibe yönelik nefret, rakibe yönelik saygı) oluşmaktadır. Ölçek, 5'li likert tipinde (5=Tamamen Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3=Kararsızım, 2=Katılmıyorum, 1=Hiç Katılmıyorum) puanlanmaktadır.

Araştırmaya katılım gösterenlerin almış oldukları puanların değerlendirilmesi alt boyutlara göre farklılık göstermektedir. Rakibe yönelik nefret alt boyutundan alınan puanların artması, bireyin rakip takıma karşı nefretinin yüksekliğini gösterirken, rakibe yönelik saygı alt boyutundan alınan puanların artması, bireyin rakip takıma olan saygısının yüksekliğini ifade etmektedir.

Araştırmada kullanılan "Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği"nin faktörlerine ait güvenilirlik analizi (Cronbach's Alpha) sonucu ".875" olarak bulunurken; "Rakibe Yönelik Nefret" ,855 (6 Madde), "Rakibe Yönelik Saygı" ,884 (9 Madde) olarak tespit edilmiştir. Bu bilgiler ışığında Sporda Karşıt Görüşe Saygı ve Öz Denetim Ölçeği'nin yüksek güvenilirlik düzeyinde olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2011).

Araştırma Yayın Etiği

Bu çalışmanın etik kurul onayı araştırma öncesinde 17.05.2021 tarih, 210195 protokol numaralı ve 183 sayılı karar ile Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Google Form aracılığıyla oluşturulan formun taraftar grubu sayfalarında elektronik ortamda paylaşılmasıyla toplanmıştır. Formda katılımcılara araştırma hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmış olup bilgilendirme sonucunda çalışmaya gönüllü olarak 863 kişi katılım göstermiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizine geçilmeden önce Google Form vasıtasıyla toplanan verilerden okunmadan cevaplandığı saptanan formların temizlenmesiyle veriler analiz edilmeye uygun hale getirilmiştir. Yapılan işlemin ardından verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Hesaplanan çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) katsayılarının -2 ile +2 arasında bir değere sahip olmasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği anlaşılmıştır (George ve Mallery, 2010) ve bu sebeple parametrik testler uygulanmıştır. SPSS 26.0 paket program ile veri analizi gerçekleştirilen araştırmada, çevrimiçi anket aracılığıyla elde edilen verilerin demografik özelliklerini saptamak için frekans ve yüzde analizi, iki bağımsız değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla t-testi, üç ve daha fazla değişkenler arasındaki ilişkiyi öğrenmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gerçekleştirilmiştir. ANOVA sonucunda tespit edilen istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun tanımlanması için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Verilerin istatistiksel analizlerinde ve değerlendirmelerinde, $p < .05$ anlamlılık düzeyi esas alınarak yorumlama yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın amacı ve yöntemi doğrultusunda erişilen verilerin istatistiksel analizleri neticesinde ulaşılan bulgular tablolar halinde paylaşılmış ve değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Faktörlere göre ölçek puan dağılımı

	n	Min.	Max.	$\bar{x}$	S	Çarpıklık	Basıklık
Rakibe Yönelik Nefret	863	6,00	30,00	1,966	0,882	1,070	,984
Rakibe Yönelik Saygı	863	9,00	45,00	4,007	0,794	-1,500	1,278

Tablo 2’de “Sporda Karşıt Görüşe Saygı Ölçeğinden” aldıkları puanlar görülmektedir. Katılımcıların rakibe yönelik nefret alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 1.966 iken, rakibe yönelik saygı alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 4.007’dir. Rakibe yönelik nefret alt boyutunun çarpıklık (1.070) ve basıklık (.984) katsayıları ile rakibe yönelik saygı alt boyutunun çarpıklık (-1.500) ve basıklık (1.278) katsayılarına bakıldığında katılımcılardan elde edilen verilerin normal bir dağılım gösterdiği söylenebilir. Bu bağlamda katılımcılardan toplanan verilere parametrik testler uygulanmıştır.

Tablo 3. Cinsiyet, medeni durum, düzenli spor yapma, tribünden maç izleme, taraftar grubu üyeliği, resmi sosyal medya hesaplarını takip ve sosyal medyadan etkilenme değişkenleri t-testi sonucu

Değişkenler	Rakibe Yönelik Nefret					Rakibe Yönelik Saygı				
	n	$\bar{x}$	σ	t	p	n	$\bar{x}$	σ	t	p
Cinsiyet										
Kadın	326	1,735	0,691	-6,620	,000*	326	4,082	0,710	2,276	,011*
Erkek	537	2,107	0,953			537	3,961	0,839		
Medeni Durum										
Bekar	578	2,059	0,912	4,700	,026*	578	3,946	0,834	-3,389	,019*
Evli	285	1,777	0,785			285	4,129	0,692		
Düzenli Spor Yapma										
Evet	358	1,925	0,846	-1,157	,210	358	4,048	0,782	1,287	,329
Hayır	505	1,996	0,906			505	3,977	0,645		
Tribünden Maç İzleme										
Evet	365	2,198	0,974	6,522	,000*	365	3,924	0,769	-2,631	,251
Hayır	498	1,797	0,765			498	4,067	0,808		
Taraftar Grubu Üyeliği										
Evet	165	2,627	1,089	9,133	,000*	165	3,665	0,901	5,586	,020*
Hayır	698	1,810	0,745			698	4,087	0,745		
R. Sosyal Medya Hesabını Takip										
Evet	551	2,177	0,922	10,734	,000*	551	3,968	0,724	-1,784	,000*
Hayır	312	1,595	0,660			312	4,075	0,903		
Sosyal Medyadan Etkilenme										
Evet	587	2,180	0,889	12,222	,000*	587	3,961	0,733	-2,311	,006*
Hayır	276	1,513	0,670			276	4,105	0,905		

*p<.05

Tablo 3 katılımcıların cinsiyet, medeni durum, düzenli spor yapma, tribünden maç izleme, taraftar grubu üyeliği, resmi sosyal medya hesaplarını takip ve sosyal medyadan etkilenme değişkenleri t-testi sonucuna ilişkin bilgi vermektedir.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların cinsiyet değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.011<.05$) alt boyutlarında, medeni durum değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.026<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.019<.05$) alt boyutlarında, tribünden maç izleme değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) alt boyutunda, taraftar grubu üyeliği değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.020<.05$) alt boyutlarında, resmi sosyal medya hesabını takip değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.000<.05$) alt boyutlarında, sosyal medyadan etkilenme değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.006<.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa ulaşıldığı görülmektedir.

Cinsiyet değişkeni incelendiğinde, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda daha yüksek ortalamaya sahipken, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Medeni durum değişkeni incelendiğinde, rakibe yönelik nefret alt boyutunda bekar bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları, rakibe yönelik saygı alt boyutu incelendiğinde

ise evli bireylerin bekar bireylere göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Düzenli spor yapma değişkeni incelendiğinde, düzenli spor yapan bireylerin ($\bar{x}=1.925$) rakibe yönelik nefret duygularının düzenli spor yapmayanlara ($\bar{x}=1.996$) göre daha düşük olduğu ve yine aynı zamanda düzenli spor yapanların ($\bar{x}=4.048$) rakibe yönelik saygısının düzenli spor yapmayanlara ($\bar{x}=3.977$) göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak bu farklılığın iki alt boyutta da istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Tribünden maç izleme değişkeni incelendiğinde, rakibe yönelik saygı alt boyutunda takımının maçlarını tribünden izleyen katılımcıların rakiplerine yönelik saygılarının daha düşük olduğu tespit edilse de bu farklılığın ($p=.251<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

Taraftar grubu üyeliği değişkeni incelendiğinde, rakibe yönelik nefret alt boyutunda evet cevabını veren bireylerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise hayır cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Takımının resmi sosyal medya hesabını takip etme değişkeni incelendiğinde rakibe yönelik nefret alt boyutunda evet cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise hayır cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Sosyal medyadan etkilenme alt boyutu incelendiğinde sosyal medyadan etkilenme durumuna evet cevabını veren bireylerin rakibe yönelik nefret alt boyutu oranının daha yüksek olduğu rakibe yönelik saygı alt boyutu incelendiğinde ise hayır cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Yaş, eğitim düzeyi ve meslek değişkenleri ANOVA testi sonucu

Değişkenler	Rakibe Yönelik Nefret					Rakibe Yönelik Saygı					
	Yaş	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark
1) 18-20 Yaş	234	2,064	0,808			1>4	234	3,913	0,803		
2) 21-30 Yaş	350	1,960	0,941	4,159*		2>4	350	4,033	0,835	3,565*	4>1
3) 31-40 Yaş	160	2,017	0,935			3>4	160	3,951	0,793		4>3
4) 41-Yaş ve Üzeri	119	1,725	0,716			119	4,187	0,610			
Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark	
1) Lise ve Altı	183	2,210	0,913			1>2	183	3,821	0,835		
2) Ön Lisans	134	1,916	0,820	6,066*		1>3	134	3,987	0,821	4,855*	4>1
3) Lisans	454	1,891	0,860			1>4	454	4,024	0,754		
4) Lisansüstü	92	1,927	0,937			92	4,084	0,817			
Meslek	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark	n	$\bar{x}$	σ	F	Fark	
1) İşçi	72	1,747	0,872			72	4,223	0,765			
2) Memur	229	1,791	0,746			229	4,102	0,668			
3) Esnaf-Tüccar	54	2,503	1,018	7,063*	3>1,2,6 5>1,2,6	54	3,699	0,779	4,769*	1>3,7 2>3 6>3,5,7	
4) Serbest Meslek	55	1,951	1,034			55	3,907	0,985			
5) Öğrenci	391	2,059	0,881			391	3,983	0,817			
6) Emekli	17	1,617	0,579			17	4,398	0,358			
7) İşsiz	45	1,911	0,918			45	3,720	0,907			

*p<.05

Tablo 4 katılımcıların yaş, eğitim düzeyi ve meslek değişkenlerine göre rakibe yönelik nefret ve rakibe yönelik saygı düzeyleri hakkında bilgi vermektedir. Yaş değişkenine göre rakibe

yönelik nefret alt boyutunda 41 yaş ve üzeri yaşta bulunan bireylerin diğer tüm yaş gruplarından daha az rakibe yönelik nefret barındırdıkları, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise 41 yaş ve üzeri yaşta bulunan bireylerin diğer tüm yaş gruplarından daha fazla rakibe yönelik saygı barındırdıkları görülmektedir.

Eğitim düzeyi değişkenine göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda lise ve altı eğitim seviyesine tabi bireylerin diğer tüm eğitim düzeyindeki bireylerden daha çok rakibe yönelik nefret barındırdıkları, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise lisansüstü eğitim seviyesinde bulunan bireylerin diğer tüm eğitim seviyelerinden daha fazla rakibe yönelik saygı barındırdıkları görülmektedir.

Meslek değişkenine göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda esnaf-tüccar ve öğrenci meslek grubunda bulunan bireylerin işçi, memur ve emekli meslek grubunda bulunan bireylerden daha fazla rakibe yönelik nefret barındırdıkları, rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise işçi meslek grubunda bulunan bireylerin esnaf-tüccar ve işsizlerden, memur meslek grubundan bulunan bireylerin esnaf-tüccardan, emekli meslek grubunda bulunan bireylerin ise esnaf-tüccar, öğrenci ve işsizlerden daha çok rakibe yönelik saygı barındırdıkları görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Son yıllarda futbol taraftarlarının holiganlık adı altında birçok olumsuz davranışlar sergiledikleri bilinmektedir. Bu durumdan hareketle çalışmamızın amacı taraftarların futbol takımı özdeşleşmelerinin ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Günümüzde sosyal medya araçlarının gelişmesi ile bireyler kişisel görüş ve düşüncelerini daha kolay ifade edebilmekte ve daha fazla insana ulaşabilmektedir. Bu durum ülkemizde çok popüler olan futbolu ve futbol taraftarlığını da etkilemektedir. Oynanacak olan bir müsabaka öncesinde, maç anında ve maç sonrasında taraftarlar binlerce sosyal medya paylaşımı yapıp takımlarına olan desteklerini ve bağlılıklarını göstermektedir. Futbol taraftarları arasındaki rekabet günümüzde tribünde olduğu kadar sosyal medyada da giderek artmaktadır. Bu rekabet zaman zaman insanların rakip takım taraftarlarına olan saygılarını yitirmelerine ve saldırgan olmalarına neden olabilmektedir.

Futbol taraftarlarının SKGS ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde rakibe yönelik nefret alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 1.966 iken, rakibe yönelik saygı alt boyutundan aldıkları puanların aritmetik ortalaması 4.007 olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Araştırmaya dahil edilen futbol taraftarlarının demografik özelliklerine ilişkin elde edilen bulgular neticesinde cinsiyet değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.011<.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılığa ulaşıldığı görülmektedir. Örneklem %62,2'sini temsil eden erkek taraftarlarının kadın taraftarlara göre rakibe yönelik nefret düzeylerinin daha fazla olduğu, rakibe yönelik saygı boyutunda ise kadın taraftarların erkek taraftarlara göre daha fazla olduğu ve bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Çelik ve diğerlerinin (2022) aynı veri toplama aracını kullanarak gerçekleştirdikleri araştırmada da cinsiyet değişkenine göre kadınların rakibe yönelik saygı düzeylerinin istatistiksel bakımdan erkeklere göre anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit ettikleri görülmüştür. Yapılan çalışmalarda taraftar derneklerine üye olan

kişilerin dahil edildiği çalışmada kadın taraftarların erkek taraftarlara oranla şiddet ve nefret eğilimlerinin daha düşük olduğu bulunmuştur (Koçer, 2012). Kian (2007), çalışmasında köşe yazarlarının cinsiyetleri temelinde kadınlara oranla erkek yazarların daha küçük yaşlarda sporla tanıştığı ve taraftarlık noktasında erkek sporları olarak adlandırılan sporlara ilgilerinin fazla olmasının nefrete yönelik söylemlerinin yoğunluğunun nedeni olabileceğini ifade etmektedir. Ayrıca diğer çalışmalarda cinsiyet değişkeni temelinde, taraftarların rakibe yönelik şiddet ve rakibe yönelik saygı alt boyutlarında anlamlı bir fark bulunması (Gülle vd., 2020; Öztürk, 2019) mevcut çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde medeni durum değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.026<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.019<.05$) alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Katılımcıların medeni durum değişkenine göre medeni durumu bekar olan katılımcıların, evli olan katılımcılara göre rakibe yönelik nefret düzeylerinin daha yüksek olduğu ve rakibe yönelik saygı düzeylerinde ise daha düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Koçer (2012) tarafından yapılan çalışmada evli taraftarların bekâr taraftarlara göre, takımları kaybettiğinde daha az saldırgan davranışta buldukları ve medyada çıkan olumsuz haberlerden daha az etkilendikleri görülmekte olup çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Örnekleme oluşturan katılımcıların düzenli spor yapıp yapmama değişkenine göre elde edilen bulgular neticesinde, düzenli spor yapan bireylerin ($\bar{x}=1.925$) rakibe yönelik nefret duygularının düzenli spor yapmayanlara ($\bar{x}=1.996$) göre daha düşük olduğu ve yine aynı zamanda düzenli spor yapanların ($\bar{x}=4.048$) rakibe yönelik saygısının düzenli spor yapmayanlara ($\bar{x}=3.977$) göre daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 3). Ancak bu farklılığın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde Birinci (2019) ve Fidan (2016) yaptıkları çalışmalarda düzenli spor yapanlarla yapmayanlar arasında şiddet, sözel saldırganlık ve öfke düzeyinde anlamlı farklılık bulmuş olsa da bu çalışmanın bulguları ile örtüşmemektedir. Topal vd., (2021), bulguları incelendiğinde, rakibe yönelik saygı ve nefret alt boyutundaki ortalama sonuçlarda, düzenli olarak spor yapan öğrencilerin yapmayan öğrencilere kıyasla saygı alt boyutundaki ortalamalarının daha yüksek çıktığı, düzenli spor yapmayanların ise spor yapan öğrencilere göre nefret alt boyutu ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Literatür incelendiğinde benzer konuda yapılan diğer araştırmalarda da düzenli spor yapan bireylerin adil oyun davranışları sergiledikleri ve rakibe karşı saygı ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Bassett, 2000; Dominguez vd., 2021; Gardner ve Campagna, 2011; Vidoni vd., 2014). Buradan hareketle, düzenli olarak spor yapanların fair-play'i ve spor kültürünün gereklerini anlamlandırdığı ve nefret duygu durumlarını törpülemeye çalıştıkları şeklinde yorumlanabilmektedir.

Araştırmaya katılan katılımcıların taraftarı olduğu takımın maçlarını tribünden izleme durumu değişkenine göre takımının maçlarını tribünden izleyen katılımcıların göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p=.000<.05$). Rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise takımının maçlarını tribünden izleyen katılımcıların rakiplerine yönelik saygılarının daha düşük olduğu tespit edilse de anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır (Tablo 3). Çağlayan ve diğerleri (2003) çalışmasında seyircilerin tribünde müsabaka esnasında saldırganlığa yöneldiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda taraftarların taraftarlık kavramına değişik bakış açıları yükledikleri ve

bu durumun şiddet ve nefrete doğru bir eğilim içinde kendini gösterebileceğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların taraftar grubu üyeliği durumu değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.020<.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (Tablo 3). Buna göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda evet cevabını veren bireylerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Rakibe yönelik saygı alt boyutunda ise hayır cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Van Der Meij ve diğerlerinin (2015) gerçekleştirdikleri çalışmada rakip takımın taraftarlarının kendi taraftar grupları hakkında olumlu yorum yaptığı videoları izlemenin katılımcıların ruh halleri üzerinde pozitif yönde etkisi olsada rakibe yönelik nefreti azaltmadığını belirtmişlerdir. Bunun nedeni, rakibe yönelik nefreti azaltmanın sadece ruh halini değiştirmekten daha fazlasını gerektirmesi ve durumun değerlendirilmesini ve kişilikteki bireysel farklılıkları içermesi olabilir. Girtler'in (2006) taraftar grubu üyeliğine girme ve aidiyeti, yapısı itibarıyla kabilelerin savaşçıları belirlemek amacıyla yaptığı merasimler ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Statü kazanmak ve yer edinmek için kabileler şiddeti kullanmaktaydılar. Taraftar grubunda benimsenmek ve yer edinmek adına grup içerisindeki yazılı olmayan kurallara uyma davranışlarının nefret ve şiddet temalı olduğu görülmektedir. Post modern çağda hala daha ilkeliği ve vahşeti yaşamak ve yaşatmanın oldukça trajik olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Araştırmaya dâhil edilen futbol taraftarlarının kulüplerinin resmi sosyal medya hesaplarını takip etme durumu değişkenine göre her iki alt boyutta da anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır (Tablo 3). Takımlarının sosyal medya hesaplarını takip eden bireylerin nefret alt boyutunun daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Takımının resmi sosyal medya hesaplarını takip etmeyen bireylerin ise rakibe yönelik saygı alt boyutu daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Evren (2022) yapmış olduğu çalışmada Galatasaray ve Fenerbahçe'nin sosyal medya hesaplarını takip eden taraftarların yapmış oldukları paylaşımlarda nefret içerikli metin ve görsellerin yer aldığını göstermektedir.

Taraftarlardan ulaşılan veriler incelendiğinde katılımcıların sosyal medyadan etkilenme durumu değişkenine göre rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.006<.05$) alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Tablo 3). Buna göre sosyal medyadan etkilenme durumuna evet cevabını veren bireylerin rakibe yönelik nefret alt boyutu oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Rakibe yönelik saygı alt boyutu incelendiğinde ise hayır cevabını veren bireylerin daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Yapılan bir diğer çalışmada da medya yayınlarının taraftarları etkisi altına aldığı ve rakip takımın taraftarlarına karşı nefretin artmasına sebep olduğu görülmektedir (Özen vd., 2013).

Örnekleme oluşturan katılımcıların yaş değişkenine göre, rakibe yönelik nefret alt boyutunda 41 yaş ve üzeri bireylerin tüm yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir (Tablo 4). 41 yaş ve üzeri katılımcılar ile 18-20 yaş arası ve 31-40 yaş arası katılımcılar arasında rakibe yönelik saygı alt boyutunda da istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Roversi'de (1991) benzer şekilde İtalyan futbol severleri içeren araştırmasında, genç taraftarların rakiplerine yönelik nefret ve saldırganlık düzeylerinin daha

fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Zani ve Kirchler (1991) bu sonuca paralel olarak özellikle genç ve kendini adanmış futbolseverlerin rakiplerine karşı daha agresif olduğunu ortaya çıkarmıştır. Demir ve Talimciler (2014) sosyal medyada futbol ve nefret söylemini incelemişlerdir. Bu bağlamda sosyal medyayı genç yaş grubundaki bireylerin daha çok kullandığı, nefrete yönelik yazı ve görsellerin çoğunlukla paylaşıldığı ve nefrete yönelik içeriklerin günlük yaşam uygulamalarına yansıdığını dolayısıyla bu durumun toplumsal olarak problem oluşturabileceğini ifade etmişlerdir.

Elde edilen bulgular incelendiğinde eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların aldıkları puanlara bakıldığında rakibe yönelik nefret ($p=.000<.05$) ve rakibe yönelik saygı ($p=.002<.05$) alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa ulaşılmıştır (Tablo 4). Rakibe yönelik nefret alt boyutunda lise ve altı eğitim düzeyindeki katılımcıların diğer tüm eğitim düzeylerindeki katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcılar ile lise ve altı eğitim düzeyindeki katılımcılar arasında rakibe yönelik saygı alt boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Aycan vd. (2009) tarafından futbol taraftarları ile gerçekleştirilen çalışmada, eğitim düzeyi yükseldikçe futbol müsabakalarını takip etme düzeyinin azaldığı görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, eğitim düzeyi düştükçe futbola olan ilgi artmakta ve dolayısıyla takımla özdeşleşme ve rakip takıma karşı nefret duyma düzeyi de artmaktadır.

Sonuç olarak futbol taraftarlarının sporda karşıt görüşe saygı düzeyleri ile özdeşleşme düzeyleri ele alınmış olup rakibe karşı saygı ve nefret algıları arasında cinsiyet, öğrenim düzeyi, spor yapma ve yapmama durumları gibi demografik özellikleri açısından farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir. Bunun sonucunda, erkek bireylerin kadın bireylere göre rakibe saygı boyutları daha düşük iken, kadınlarda ise daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bekâr bireylerin ise evli olan bireylere göre rakibe yönelik saygı boyutunun daha az olduğu görülmüştür. Düzenli spor yapan bireylerin rakibe yönelik nefret duygularının düzenli spor yapmayanlara göre daha düşük olduğu ve aynı zamanda düzenli spor yapanların rakibe yönelik saygısının düzenli spor yapmayanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Maçı tribünden izleyen futbol taraftarı ile televizyondan izleyen taraftar arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Futbol taraftar grubuna üye olan katılımcıların rakibe yönelik nefret alt boyutunun yüksek olduğu, üye olmayan bireylerin ise rakibe yönelik saygı alt boyutunun yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Takımlarının sosyal medya hesaplarını takip eden bireylerin nefret düzeylerinin yüksek bir ortalamaya sahip olduğu, takımının resmi sosyal medya hesaplarını takip etmeyen bireylerin ise rakibe yönelik saygı düzeylerinin yüksek bir ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Taraftarların sosyal medyadan etkilenme durumuna evet diyen katılımcıların rakibe yönelik nefret boyutu oranının yüksek olduğu, hayır diyen katılımcıların ise rakibe yönelik saygı boyutu oranı yüksek bir ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaş değişkeni bulgularına göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda 41 yaş ve üzeri bireylerin tüm yaş grupları arasında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir. 41 yaş ve üzeri katılımcılar ile 18-20 yaş arası ve 31-40 yaş arası katılımcılar arasında rakibe yönelik saygı alt boyutunda da istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda lise ve altı eğitim düzeyindeki bireylerin diğer tüm eğitim düzeyindeki katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. Aynı zamanda

lisansüstü katılımcılar ile lise ve altı eğitim düzeyindeki katılımcılar arasında rakibe yönelik saygı alt boyutunda anlamlı farklılıklara ulaşılmıştır. Meslek değişkeninde rakibe yönelik nefret alt boyutunda esnaf-tüccar olan bireylerin işçi, memur ve emekli olan bireylere göre rakibe yönelik nefret ortalamalarının daha yüksek olduğu ve öğrenci olan bireylerin işçi, memur ve emeklilere göre rakibe yönelik nefret alt boyutunda daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca rakibe yönelik saygı alt boyutu incelendiğinde işçi bireylerin esnaf-tüccar ve işsiz bireylere göre rakiplerine yönelik saygı ortalamalarının daha yüksek olduğu, memur olan bireylerin esnaf-tüccar olan bireylere göre rakiplerine yönelik saygı ortalamalarının daha yüksek olduğu, emekli olan bireylerin esnaf-tüccar, öğrenci ve işsiz olan bireylere göre rakiplerine yönelik saygı ortalamalarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda çalışma, sporda karşıt görüşe karşı nefret alt boyutu düzeyindeki artışın taraftarların takımıyla özdeşleşme düzeylerinin artışıyla paralellik gösterdiği sonucuna ulaştırmaktadır. Diğer bir ifade ile taraftarların takımları ile özdeşleşme seviyesindeki düşüşün karşıt görüşlü bireylere karşı saygı alt boyutunu arttırdığı da söylenebilmektedir.

Öneriler

Bu araştırmanın bulguları, taraftar nefretini ve özellikle saldırganlığını kontrol etmeye çalışan spor yönetimi alanındaki profesyoneller için büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte araştırma oldukça geniş ve temsili bir taraftar örneğini barındırmasına rağmen yalnızca profesyonel futbol taraftarlarını içermektedir. Öyle ki yapılan araştırmalar farklı sporların ve çeşitli rekabet seviyelerinin (örneğin amatör, profesyonel ve uluslararası) taraftarlarının farklı seviyelerde rakibe nefret ve saygı duyulduğunu göstermektedir (Russel, 2008; Wann vd., 2001). Sonuç olarak elde edilen bulgularının ne ölçüde genellenebilir olduğunu belirlemek için mevcut çalışma diğer spor alanlarında ve diğer rekabet seviyelerinde tekrarlanmalıdır.

Ayrıca ülkemizde en çok takip edilen spor olan futbol özellikle küçük yaştan itibaren toplumu oluşturan bireyler tarafından tutkuyla izlenmektedir. Özellikle destekledikleri takımlara karşı yoğun duygular besleyen gençlere yönelik toplum yanlısı davranışları, geleneklere saygıyı, kurallara ve hakemlere saygıyı, takıma bağlılık ve rakiplere saygıyı vurgulayan eğitimlerin verilmesi önerilmektedir.

Çıkar Çatışması: Makalenin yazarları, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması olmadığını bildirmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Araştırma Dizaynı- AGG; Verilerin Toplanması- OK; İstatistik Analiz- AGG; Makalenin Hazırlanması- AGG, OK.

Etik Kurul İzni ile ilgili Bilgiler

Kurul Adı: MSKÜ Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Tarih: 17.05.2021

Sayı No: 210195/183

KAYNAKLAR

- Altınok, B., Ekinci, N. E., Çimen, K., Özdilek, Ç., & Kaya, İ. (2017). Lise öğrencilerinin taraftarı oldukları takım ile özdeşleşme düzeylerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 1(1), 59-68.
- Arıkan, Y. (2007). Futbolda şiddet ve polis. *Polis Bilimleri Dergisi*, 9(1-4), 109-132.
- Arslanoğlu, K. (2005). *Futbolun psikiyatrisi. İthaki*.
- Aycan, A., Polat, E., & Uçan, Y. (2009). Takım özdeşleşme düzeyi ile profesyonel futbol müsabakalarına seyirci olarak katılım kararını etkileyen değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(4), 169-174. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000167
- Bassett Jr, D. R. (2000). Validity and reliability issues in objective monitoring of physical activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(2), 30-36. <https://doi.org/10.1080/02701367.2000.11082783>
- Birinci, R. (2019). *Spor yapan ve yapmayan bireylerin benlik saygısı ve saldırganlık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Erzincan.
- Büyükoztürk, G. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem.
- Bozyiğit, E., & Doğan, F. (2018). Examination of the psychological commitment to team of the students of Faculty of Sports Sciences. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2159-2167. <https://doi.org/10.14687/jhs.v15i4.5476>
- Cangızbay, K. (2006). *Futbol, futbolu neden sevmemeli?* YGS Yayınları.
- Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç., & Şirin, E. F. (2003). *Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü (Konyaspor örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Konya.
- Çelik, T., Kargün, M., & Mergan, B. (2022). Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin spor müsabakalarında karşıt görüşe saygı ve öz denetimlerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 52-62. <https://doi.org/10.38021/asbid.1074844>
- Demir, M., & Talimciler, A. (2014). Sosyal medyada futbol ve nefret söylemi. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(5), 249-279.
- Dominguez, B. N., Cerrada Nogales, J. A., Abad Robles, M. T., & Giménez Fuentes-Guerra, F. J. (2021). The development of fair play in Physical Education and School Sports: A systematic review. *European Journal of Contemporary Education*, 10(2), 308-323. <https://doi.org/10.13187/ejced.2021.2.308>
- Dwyer, B., LeCrom, C., & Greenhalgh, G. P. (2018). Exploring and measuring spectator sport fanaticism. *Communication & Sport*, 6(1), 58-85. <https://doi.org/10.1177/2167479516679411>
- Ekinci, N. E. (2018). Üniversite öğrencilerinin taraftarı oldukları takım ile özdeşleşme düzeylerinin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal*, 4(22), 4050-4054. <http://dx.doi.org/10.26449/sssij.847>
- Eren, G. T., & Uysal, M. T. (2020). Bir şiddet ve sapma örneği olarak futbolda fanatizm ve holiganizm. 2. Uluslararası Multidisipliner Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metinler Kitabı içinde (ss.126-138). Online.
- Evren, F. B. (2022). Yeni medyada nefret söylemi ve Türkiye'deki futbol kültürü. *Yakın Doğu Üniversitesi, Uluslararası Sosyal Bilimler ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-22.
- Fidan, C. (2016). *İlköğretim 2. kademe (5.6. 7 ve 8 sınıf) öğrencilerinin spor yapan ve yapmayanların saldırganlık durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Kahramanmaraş ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Gardner, P. J., & Campagna, P. D. (2011). Pedometers as measurement tools and motivational devices: New insights for researchers and practitioners. *Health Promotion Practice*, 12(1), 55-62. <https://doi.org/10.1177/1524839909334623>

Göksel, A. G., ve Kul, O. (2023). Futbol taraftarlarının takım özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 1-16.

George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a ed.). Pearson.

Girtler, R. (2006). Terbiyesizliğin teorisi. (Çev. M. Beyaztaş). Kale.

Göksel, A. G., Yıldız, M., Şenel, E., & Ekici, S. (2019). Futbol taraftarlarının kulüp imajı algısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6(46), 4032-4037. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1615>

Göksel, A. G., Zorba, E., Yıldız, M., & Caz, Ç. (2020). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin taraftarı oldukları futbol takımına karşı psikolojik bağlılıklarının incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3800-3818. <https://doi.org/10.26466/opus.623549>

Gülle, M. (2018). Sporda karşıt görüşe saygı ve öz denetim ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 262-279. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.433780>

Gülle, M., Aktaş, Ö., & Büyüktaş, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin farklı değişkenler açısından takım özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 53-60. <https://doi.org/10.46385/tsbd.717427>

Gültekin, H. (2008). *Türk futbolunda şiddetin önlenmesine yönelik emniyet uygulamalarının yasalar çerçevesinde incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Niğde.

Kağıtçıbaşı, Ç., & Cemalçılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim.

Karasar, N. (2016). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile bilimsel araştırma yöntemi kavramlar, ilkeler, teknikler* (31. Basım). Nobel.

Kian, K. (2007). Gender in sports writing by the print media: An exploratory examination of writers' experiences and attitudes. *The Smart Journal*, 4(1), 5-26.

Koçer, M. (2012). Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 111-135.

Mutlu, Ç., & Şahin, T. (2014). Spor pazarlaması açısından futbol kulüplerine taraftar olma nedenleri. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 43-59.

Özen, H., Eygü, H., & Kabakuş, A.K. (2013). Üniversite öğrencilerinin sporda şiddet ve saldırganlık algıları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 4(7), 324-342.

Öztürk, Y. M. (2019). *Aktif spor yapan ve yapmayan Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin sporda şiddet eğilimi ve saldırganlık davranışlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretimi Anabilim Dalı, Bartın.

Roversi, A. (1991). Football violence in Italy. *International Review for the Sociology of Sport*, 26(4), 311-331. <https://doi.org/10.1177/101269029102600406>

Russell, G.W. (2008). *Aggression in the sports world: A social psychological perspective*. Oxford University Press.

Şahin, H. M. (2003). *Gaziantep futbol takımı taraftarlarının şiddet ve saldırganlık olaylarına bakış açılarının sosyolojik ve psikolojik boyutu üzerine bir araştırma*. Gaziantep Spor Kulübü Eğitim Yayınları.

Tangney, J. P., Baumeister, R. F., & Boone, A. L. (2004). High self-control predicts good adjustment, less pathology, better grades, and interpersonal success. *Journal of Personality*, 72(2), 271-324. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00263.x>

Topal, A., Yıldız, O., Semerci, A., & Yıldız, M. (2021). Lise ve üniversite öğrencilerinin taraftarı oldukları takımla özdeşleşme düzeylerinin sporda karşıt görüşe saygı durumuna olan etkisinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 1-14.

Göksel, A. G., ve Kul, O. (2023). Futbol taraftarlarının takım özdeşleşme ve karşıt görüşe saygı düzeylerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 1-16.

Üstün, Ü. D., & Oguz, K. (2020). *Üniversite öğrencilerinin taraftarı oldukları futbol takımı ile özdeşleşme düzeylerinin harcama eğilimleri açısından değerlendirilmesi*. 18.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Özet Metin & Tam Metin Kitabı içinde (ss. 888-894). Online.

Van Der Meij, L., Klauke, F., Moore, H. L., Ludwig, Y. S., Almela, M., & Van Lange, P. A. (2015). Football fan aggression: The importance of low basal cortisol and a fair referee. *PloS one*, 10(4), 1-14. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0120103>

Vidoni, C., Lee, C. H., & Azevedo, L. B. (2014). Fair play game: a group contingency strategy to increase students' active behaviours in physical education. *Early Child Development and Care*, 184(8), 1127-1141. <https://doi.org/10.1080/03004430.2013.847834>

Wann, D.L., Melnick, M.J., Russell, G.W., & Pease, D.G. (2001). *Sport fans: The psychology and social impact of spectators*. Routledge.

Zani, B., & Kirchler, E. (1991). When violence overshadows the spirit of sporting competition: Italian football fans and their clubs. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 1(1), 5-21. <https://doi.org/10.1002/casp.2450010103>

Zelyurt, M. K. (2019). Futbol taraftarlığı, özdeşleşme ve kimlik: Taraftarlıktan fanatizme. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 85-105. <https://doi.org/10.33468/sbsebd.81>

Bu eser **Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı** ile lisanslanmıştır.